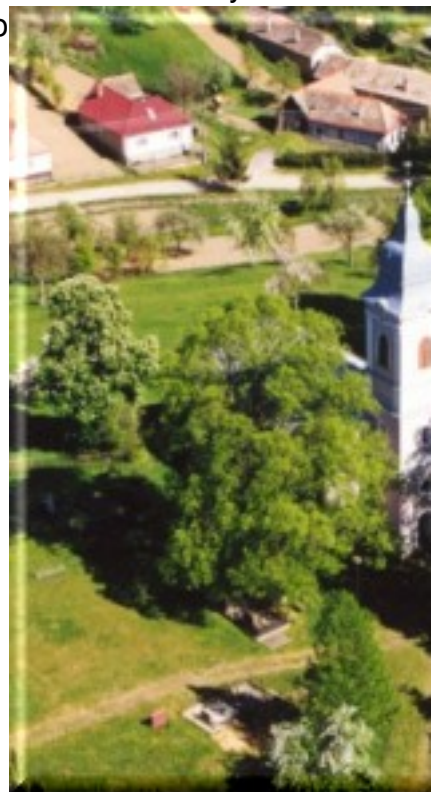

VÝVOJ DUCHOVNÉHO ŽIVOTA V OBCI UHORSKÉ

Vznik obce a farnosti

Pri štúdiu histórie osídľovania našej obce, je preukázateľná tá skutočnosť, že duchovný život, vývoj náboženského vierovyznania nie je možné oddeliť od poznania vývoja širšieho okolia.

V súpise pápežských desiatkov je naša obec /vznik možno hľadať už v X. a XL storočí/ vedená ako samostatná katolícka farnosť už v r. 1332 - 1337. Aj v roku 1397 spomína opát Peter Pázmán, že Vsgra je jednou z najstarších katolíckych farností. To isté je zaznačené aj vo veľkom diele „Teinerovom Monumente Hungarica“. Pôvodný kostol bol ohradený kamenným múrom až do reformácie a renovovaní pôvodného starého

katolíckeho kostola aj kamennej veže po roku 1610. Vo veži boli 3 zvony. najväčší bol zasvätený sv. Jánovi apoštolovi. Krstiteľnica bola Kamenná. Ale nie je sporu o tom, že táto katolícka farnosť v našej obci s pôvodným názvom Vsgra po víťaznej reformácii, rím. kat. farnosť medzi obyvateľstvom už veľmi oslabila. Odrhnutie od katolíckej cirkvi vyvrcholilo synodami v Žiline a Spišskom Podhradí /1610 – 1614/. Tu sa vytvorila už vlastná evanjelická protestantská správa na území Slovenska. Reformácia mala na

Slovensku veľký význam. Prešlo sa k obecnému používaniu češtiny a českých kníh v náboženskom živote, čo nesmierne posilnilo postavenie slovenskej národnosti proti tvrdej maďarizácii a národnému útlaku v mnohonárodnej Viedenskej -habsburskej monarchii. Martin Luther. Po 300 rokoch tak dochádza k zániku katolíckej farnosti. V širokom okolí zosilnel vplyv protestantizmu. Pokrokové myšlienky Luteránskeho duchovenstva proti zlorádom vysokej cirkevnej hierarchie, v neskrývanej podpore reakčných vykorisťovateľov feudálnych zemepánov, Habsburgovcov, v predávaní odpustkov, násilne zdieraných chudobných poddaných, nevoľníkov ešte desiatkami, našli obrovskú podporu u ľudových más.

Vystúpenia Jána Husa, rozmach husitského revolučného hnutia zvlášť v Čechách, mali silný vplyv aj v našich zemiach. V kolíske/ cirkevnej reformácie vo Vitembergu, Ausburgu, vytvára sa v Nemecku Evanjelická cirkev ausburgského vyznania. V Čechách pokračovateľa Jána Husa Českobratská cirkev a Kalvínska cirkev Toto učenie v XV. aj XVI. storočí malo aj v našej zemi stále silnejúci vplyv. Po porážke husitského revolučného hnutia na Bielej Hore vr. 1620 prechádza stále na naše územie množstvo prenasledovaných bratříkov.

Bitka pri Lučenci

Po známej bitke J. Jiskru z Brandýsa pri Lučenci v r. 1451 zostáva v našom okolí veľké množstvo bývalých husitských bojovníkov, ktorí pomáhali osídľovať spustnuté, vydrancované okolie po tureckých ťaženiach a po dlhej decimujúcej 30 - ročnej vojne. Je pochopiteľné, že tak veľmi silne vplyv husitskej ideológie, protestantizmu. Svedectvom toho je tá skutočnosť, že takto vznikla celá rada obcí, alebo sa po tureckom vyvraždení obnovila a prijala český názov. Je ich v okolí niekoľko. Napríklad: Veľká Ves, Hrnčiarska Ves, Praha, České Brezovo. Napriek tomu, že po porážke na Bielej Hore, zahajuje jezuitská reakcia silný útlak a pomstu proti luteránstvu, nevyšla už z boja víťazne. Sme svedkami toho, že až do revolučného prevratu po novembri 1898 v celom okolí od Lučenca počínajúc boli len ev. farnosti a kostoly. Výnimkou bola len kat. farnosť v Brezničke a od r. 1947 aj v Hámre. Z histórie je nám dobre známe, že aj po reformácii, ešte vr. 1749 zemepán našej obce gróf Emerich Esterházy - biskup nitrianský sa znovu pokúšal získať naspäť tento kostol pre rím.- kat. cirkev. Obdobne o niečo neskôr aj rožňavský rím. – kat. biskup. Ale reformy panovníckeho dvora Márie Terézie a Jozefa II. vrcholia r. 1781 Tolerančným patentom, prijímajú definite rozhodnutie o evanjelickej farnosti v Uhorskom.

Vznik evanjelickej cirkvi

Po reformácii vr. 1610 prichádza prvý evanjelický farár, Jan Molitóris. Vynakladá veľké organizačné úsilie pri renovácii bývalého rímsko - katolíckeho kostola na evanjelický aj postupnú likvidáciu rozľahlého silne poškodeného kamenného ohradného múru okolo kostola. Pôsobil tu až do svojej smrti v roku 1649.

Nový veľký klasicistický kostol ev. a. v. cirkvi bol postavený až po nahromadení materiálu a finančných prostriedkov v r. 1781. Za aktívneho pôsobenia a úmornej pracovnej aj organizátorskej činnosti p. farára Daniela Stráňavského. Mal veľkú autoritu u cirkvi aj seniorátu a biskupského úradu. V r. 1805-po 24 rokoch bola vykonaná renovácia, zvlášť vnútorného interiéru, klenby a plechovej strechy. Nová klenba sa vybudovala až v r.1906.

K histórii ev. farnosti v Uhorskom treba pripomenúť, že je matkocirkvou a ku nej patria dcérske cirkevné zbory v Hradišti, aj a Rovňanoch. Majú svoje kostoly a služby Božie sa konajú Podľa plánu. Spoločné záležitosti koordinuje zbor presbyterov, podľa potreby, alebo na výročných konventoch, na ktorých je Predkladaná správa o živote a činnosti cirkvi za uplynulé obdobie.

Evanjelická fara a škola.

Od nástupu nového ev. farára J. Molitórisa v r. 1610 bolo vykonaných niekoľko renovácií a prestavba pôvodnej kat. farnosti. Prispôbovaná bola zvlášť novým potrebám cirkevného

aj duchovného života. Bola kamenná, studená a zamokrená. Prestavovať a prispôbovať silné kamenné steny bolo už veľmi ťažké. Vr. 1824 bola vybudovaná nová evanjelická fara aj nová cirkevná škola /Vyšná škola/. V nej už bolo aj sídlo učiteľa a kantora ev. cirkvi. V r. 1870 sa fara zrenovovala. Zo zachovanej a vedenej histórie „Prvej ev. a. v. ľudovej školy“ je potvrdené, že vznikla okolo r. 1624 v provizórnych podmienkach bývalého kaštieľa, neskôr obecnej radnice. Meno učiteľa je neznáme. Až do r. 1928 bola len 7 ročná školská dochádzka s vyučovacím jazykom maďarským do r. 1918.

Prvým zaznamenaným učiteľom bol Tomáš Králik od r. 1725-1756, druhým bol Ondrej Fidicínius od r.1756. Vyhnal ho z obce a školy zemepán Szentiványi.

Tretí učiteľ Jan Uhliari vr. 1756-1757, odišiel do Štítnika, po ňom nastúpil syn ev. farára D. Stráňavský od r. 1758-1769. Po vážnej chorobe zomrel.

V rokoch 1769 - 1771 vyučoval Jan Kocián a potom Jan Benický od r. 1771 do r. 1784. V rokoch 1784 - 1815 bol učiteľom Samuel Bakulíni, v rokoch 1815 - 1840 sa stal učiteľom jeho syn Daniel Bakulíny.

V rokoch 1840 - 1866 učil Jozef Czipkayi a v rokoch 1886 - 1898 Štefan Machník. Celkom 40 rokov učil v ev. škole Ján Cirák /1898 - 1938/. V poradí dvanástym výpomocným učiteľom bol Juraj Boško v r. 1938/39 a v rokoch 1939 - 1951 to bol Jan Peťko.

Naša obec však po rokoch veľmi intenzívnych prác na budovaní fary aj Vyšnej školy v r. 1824 - 25 bola v rokoch 1831 - 1873 kruto postihnutá zákernou nemocou - cholerou. Za dlhých 42 rokov si vybrala krutú daň v širokom okolí Len v našej obci zomrelo 107 obyvateľov.

Do toho prichádza ďalšia ťažká rana evanjelickej cirkvi. 9. 6. 1835 úderom blesku do veže a kostola úplne vyhorela veža aj kostol. Zo strechy a vnútorného interiéru kostola sa nepodarilo zachrániť len hole múry a jednu lavicu. Táto lavica slúži aj dnes na ľavej prednej strane ako memento, pamiatka na ťažkú pohromu, ktorá postihla cirkev. Na tejto lavici je pamätný zápis „Samá jediná z mojich sestier som zostala...“ Zhorenú strechu a klenbu bolo treba v rokoch 1836 - 37 opraviť. Veľmi nákladnou položkou obnovy kostola po požiari bolo zhotovenie nového oltárneho obrazu neznámym maliarom a zakúpenie malého

organu. Výstavba novej kostolnej veže.

Až o 50 rokov neskôr vr. 1884 - 1885 bola stará veža rozobraná a vybudovaná nová, mohutná, múraná - vysoká 32 m. Dominuje nad obcou a pod cintorínom na vybiehajúcom návrší Urbára ako symbol obce. Z veľkej diaľky až od Poltára a Zeleného asi 7 - 8 km vzdialenosti je najvýznamnejším orientačným bodom širokého Uhorštianskeho údolia, pod Hradišské a Krnianske lazy. V nej sú 3 zvony, ktoré zvonením každodenne oznamovali občanom čas obeda a večere asi do konca roku 1960. V nedeľu a iné sviatky, alebo smútočné udalosti zvolávali občanov na cirkevné obrady. Umieráčikom oznamovali smutnú zvesť o úmrtí občana. Častým vyzváňaním na pamiatku zosnulého, až do jeho pohrebu, zvolávali občanov k smútočnej obradu. Zvony však boli rozhodnutím Rakúsko - Uhorskej vlády po vyhlásení I. svetovej vojny, zhodené a odvezené do zbrojníc na výrobu delostreleckých nábojov.

V roku 1919 boli vyrobené 2 nové zvony a umiestnené do veže. V r. 1922 bol vyrobený a umiestnený aj veľký zvon. Súčasťou veže sú aj veľké hodiny, ktoré odbíjali štvrťhodiny, polhodiny, trištvrté a celé hodiny. To umožňovalo našim občanom skoro celých 100 rokov, v priebehu každodenných prác, kedykoľvek bežne, podľa potreby sledovať aj v okolitých bližších poliach a záhradách, „koľko je hodín?" Žiaľ, po r. 1960, aj vymretím starých skúsených hodinárov, alebo aj potrebných náhradných dielcov, hodiny už nebolo možné pravidelne udržiavať.

Kostol a veža boli v rokoch I. ČSR a Slovenského štátu niekoľkokrát renovované. Najčastejšie dochádzalo k ich poškodeniu pri väčších veterných smrštiach a búrkach na strešnej plechovej krytine alebo bleskozvodoch. V rokoch 1805 - 1930 sa vykonala ich renovácia celkom 4 krát.

V roku 1929 bola zahájená veľká renovácia vnútorného interiéru kostola, lavíc, náterov, dlažby, výmena celých okien. Najnáročnejšia bola úplná prestavba betónového chóru a objednávka nového veľkého organu s 12 - registrovým usporiadaním. Súčasne bola vykonaná aj vonkajšia renovácia poškodených omietok a náterov kostola a veže. 20. 9. 1930 bola Posviacka obnoveného kostola.

Narastajúca aktivita ev. cirkvi po uhorštianskej posviacke obnoveného kostola, za účasti duchovenstva z celého Novohradského seniorátu vyvrcholila 11. 10. 1932 zvolením p. farára Hamara za seniora.

Uznesením presbytéria ev. a. v. cirkvi 30. 6. 1931 bola zvolená nová učiteľka p. Magda Hamarová. Pôsobila na tunajších obecných školách po všetkých organizačných zmenách až do svojho dôchodku. Bola dcérou p. farára - seniora Jána Hamara.

Pre vysoký nárast žiakov bolo potrebné zriadiť po Nižnej škole /Na Psote/, kde bola učiteľkou p. Hamarová aj tretiu triedu v Obecnej radnici. Uznesením presbytéria bol zvolený učiteľ Jozef Mäkký z Poltára.

Po r. 1942 bola Evanjelická škola premenovaná na Obecnú školu. Od r. 1948/49 mení Nový školský zákon názov školy na Národná škola. Od r. 1951 rozhodnutím KNV zmenená na Strednú školu v Uhorskom. V roku 1961 bola zriadená Základná deväťročná škola, ktorej riaditeľom sa stal Pavel Sabó. Od týchto rokov mení aj bývalá Vyšná škola svoj charakter niekoľkokrát. Bola internátom ZDŠ, Sieňou tradícií aj obecnou knižnicou a klubom mladých. Pôvodná Vyšná škola ev. a. v. cirkvi postavená vr. 1824 však ani zďaleka po 84 rokoch už nevyhovovala naliehavým potrebám rekonštrukcie, zvlášť v školskej triede. Rekonštrukcia sa vykonala v roku 1907.

V roku 1918 vznikli 2 triedy, avšak bolo potrebné vymeniť 8 malých okien, studenú vlhkú tehlovú dlažbu a zriadiť kabinet. Zdvihnutie nízkej povaly do výšky 3.80 cm - prevzdušnenie triedy, výmenu pevných lavíc za pohyblivé - dvojité, aby bolo možné denné čistenie triedy, blízky prístup učiteľa ku každému žiakovi. Bola vykonaná aj zbierka na zakúpenie harmónia potrebného na výuku spevu a pod. Na Vyšnej evanjelickej škole do konca roku 1995, to je celkom 170 rokov od jej výstavby vykonaná rekonštrukcia triedy, ďalšej výmeny okien, dverí, modernizácia školského bytu, prestavby na internátne bývanie aj výmeny strešnej krytiny vykonaná niekoľkokrát. Posledná v r. 1989 - 1990.

Stromčekové slávnosti

Od r. 1934 sa vytvára v rámci celonárodného hnutia Za ochranu stromov, každoročne stromčeková slávnosť, organizovaná predovšetkým vo Zväze evanjelickej mládeže a školách v našej obci. V prvých rokoch sa sadili rôzne stromky, ale od r. 1936 len symbolické slovanské stromy - lipy.

V roku 1936 boli zasadené prvé 2 lipy pred Úverovýrn družstvom, 11. apríla 1937 sa zasadili 2 lipy pri kostole od farských schodov, 16. apríla 1938 znovu 2 lipy pri Čižmárove moste 22. apríla 1939 2 lipy po pravej strane kostola. V ďalších rokoch Slovenského štátu, aj po oslobodení sa od tejto tradície ustúpilo.

Nová fara r. 1937 - 1938

K evanjelickej farnosti patrí aj budova fary. Tá už priamo volala po jej likvidácii a výstavbe novej a reprezentatívnej budovy fary. Nová veľká, priestorná a architektonicky veľmi pekne riešená budova bola postavená na zvýšenom návrší, vedľa pôvodnej starej fary. Tvorí krásnu dominantu na klesajúcom návrší pred kostolom. Spodnú časť okolo cesty obcou uzaviera tiež veľmi pekne priliehavý cyklokový kamenný múr. Nad ním bol dekoratívne vysadený pas mladých smrekových stromkov. Samotné okolie fary od vstupných brán tvorila nádherná ružová záhrada nad kamenným múrom, ktorá bola pýchou obce. So zmyslom pre estetickosť, vkus a cit, jej vonkajšieho aj vnútorného vybavenia, stálej údržby bola v plnom súlade s kultúrnosťou prostredia okolitých záhrad v spodnej aj hornej časti fary. Bola dôstojným stánkom evanjelickej cirkvi. Od spodnej brány a vchodu, širokým schodišťom, lemovaným strihaným agátom od hospodárskeho dvora prechádzal chodník okolo fary záhradným chodníkom až ku kostolu. Treba vyzdvihnúť tú skutočnosť, že o túto vysokú kultúru a krásu celého prostredia sa najviac denne pričiňovali p. farárka Hamarová a jej dcéra učiteľka Magda Hamarová so slúžkou Horňankou. Od roku 1956 do r. 1970 aj pán farár Midriak s manželkou. Na údržbe sa aktívne podieľali aj ostatné mladé členky cirkvi. V r. 1970 prišiel do obce p. farár Filo, ktorý väčšinou sám obýval faru, pretože jeho manželka bývala v Petrovci na samote, dcéra - vyštudovaná lekárka, len občas prišla na návštevu k otcovi. Pán farár Filo s manželkou sa nijako nezblížili s cirkevníkmi, ani necítili potrebu stále zvelaďovať toto kultúrne dedičstvo a životné prostredie. Preto vnútorná a vonkajšia devastácia celej fary rýchlo postupovala až do r. 1989. Plných 20 rokov tu chýbala zodpovedná ruka a predovšetkým vzťah k tomuto kultúrnemu bohatstvu ev. cirkvi. Nezabavujúc zodpovednosti ani samotných cirkevníkov, cirkevného dozorca, kurátora, kostolníkov a presbyterov.

V nasledujúcich rokoch 1989 - 1992 boli vykonané rozsiahle renovačné práce na objekte fary. Zvlášť vnútorná časť sa nachádzala v katastrofálnom stave - podlahy, rozvody vody, kúrenie, nátery, omietky. Ešte žalostnejší bol však pohľad na zanedbaný vonkajší interiér budovy fary a jej okolia, zarastajúceho burinou.

Nová evanjelická farárka p. Kornélia Moncol'ová a súčasne aj obnova celého vedenia ev. cirkvi, od kurátora počínajúc, vytvorila podmienky, aby bola znovu pozdvihnutá jej

kultúrnosť a dôstojnosť. Závažnou požiadavkou bolo v najbližších rokoch 1991 - 1992 rozhodnúť ako riešiť situáciu v spodnej časti bývalého hospodárskeho dvora fary, ktorý bol v úplnom rozklade. Celá veľká záhrada, okolie fary, kostola aj cintorín boli devastované a predovšetkým 20 rokov nečistené, neošetrované po stáde oviec, ktoré boli predmetom hlavnej starosti bývalého p. farára Filu. Vr. 1992 boli chlievy v spodnej časti zbúrané a vytvorený ohradný múr.

V roku 1947 bola vykonaná elektrifikácia kostola a veže. Elektrifikovaný bol aj motorový pohon organu. Bola vykonaná aj vonkajšia renovácia fasády kostola.

V rokoch 1950 - 1970 bola viackrát vykonaná menšia údržba kostola aj veže. Horolezecká skupina vykonala oprav bleskom strhutej vrchnej časti kupoly veže so stĺpikom, guľou vrcholovou hviezdou s hromozvodom. Vymenený bol poškodený plech a náter kupoly veže.

V rokoch 1989 - 1991 bola postupne organizovaná rozsiahla renovácia vnútornej časti kostola - výmena nových okien, vybudované nové elektrické vykurovanie a vnútorná maľba kostola. Evanjelická cirkev prijala významný, cenný dar od amerických Slovákov - rodiny Haberovej, ktorá kúpila a darovala 2 krištáľové elektrické lustre, umiestnené nad chórom a plyšový koberec okolo oltára. V r. 1991 bola vykonaná aj vonkajšia oprava omietok na kostole aj veže a bielenie. Práce vykonal občan Ján Suja z Rovňan. V tomto roku sa vykonala aj rozsiahla úprava cintorína výrubom starej agáčoviny medzi starým a novým cintorínom až ku márnici a kostolu bola celá plocha zarovnaná a zatrávnená. V r. 1992 bolo dokončené aj ohradenie celého cintorína drôteným pletivom a privedený elektrický prúd podzemným káblom až ku hrobom nového cintorína. To umožňuje pripojenie elektrických strojov, miešačiek betónu pri výstavbe hrobov, alebo aj ozvučenie pri pohrebných obradoch. Cintorín sa tak kultúrne sprehľadnil a slúži ako dôstojné prostredie posledného odpočinku našich občanov. Pripravilo sa tak aj potrebné a plánované stavenisko na Dom smútku.

Neoddeliteľnou súčasťou cirkevného života bývali od počiatku Nedeľné služby Božie, ako aj ku jednotlivým cirkevným sviatkom a odpoludňajšia večiereň. Cirkevné sobáše, krstiny, pohreby, vyučovanie náboženstva detí, spovede a v letnom období Konfirmácie dospievajúcej mládeže v 14. -15. rokoch boli najvýznamnejším cirkevným sviatkom v roku, spoločne v Matkocirkevnom kostole v Uhorskom. Osobitne veľmi hlboko duchovne a citovo pôsobili Vianočné, Novoročné alebo Veľkonočné služby Božie. Činorodá bola aj práca Evanjelickej mládeže až do r. 1945, kedy sa utvára jednotná mládežnícka celoštátna organizácia ZSM.

Pôsobenie evanjelických farárov v obci v r. 1610 -1900:

Z archívnych dokumentov ev. cirkvi je známe, že tu pôsobili ako evanjelickí farári:

1.

Ján Molitóris	1610 – 1649	9 rokov	
2.	Andrej Piscatóris	1649 – 1656	7 rokov
3.	Daniel Pavlíni	1656 – 1662	6 rokov
4.	Ján Lányi	1662 – 1683	20 rokov
5.	Jákob Masárius	1683 – 1698	15 rokov
6.	Ján Lanyi	1698 – 1704	6 rokov
7.	Matyas Koníček	1704 – 1714	10 rokov
8.	Andrej Georgiados	1714 – 1733	19 rokov
9.	Emericius Baróczy	1733 – 1747	14 rokov
10. Ján Piaticek	1747 – 1748		
11. Laurentius	1748 – 1752		
12. Daniel	1752 – 1760		
13. Samuel	1760 – 1765		
14. Ladislav	1765 – 1766		
15. Ján Švehla	1766 – 1808		

Pôsobnosť evanjelických farárov po roku 1900:

Pán farár Švehla tu pôsobil až do svojej smrti. Je v našej obci aj pochovaný. Hrob sa nachádza v pravej zadnej časti pri kostole. Pôvodne bola okolo hrobu kovová záhradka. Pri renováciách kostola bola už silne poškodená a pozdejšie asi vr. 1970 odstránená. Jan Švehla mal veľkú cirkevnú autoritu v širokom okolí Novohradu. Preto bol aj zvolený novohradským seniorom, až do svojej smrti.

16. farárom bol p. Jan Hamar v rokoch 1908 - 1956, celkom 48 rokov.

Pochádzal z Chyžného. V posledných rokoch pôsobenia seniora p. Švehlu bol v našej cirkvi kaplánom. Po jeho smrti bol zvolený za farára a pôsobil v našej cirkvi až do odchodu na zaslúžený odpočinok v r. 1956. Za jeho aktívneho pôsobenia bola vybudovaná nová fara, ktorá sa každodenným pričíňovaním p. farárky, jej dcéry Magdy, učiteľky v Uhorskom aj slúžky Horňanovej a ostatných cirkevníčok stala zvláštnym kultúrnym skvostom širokého okolia. 11. 10. 1932 bol p. farár Hamar zvolený za Novohradského seniora. Pri ňom viac rokov pôsobili mladí kapláni Juraj Podhradský a Michal Kováč. Vychovali 3 deti: Starší syn Štefan bol lekárom. roky pôsobil v martinskej nemocnici, neskôr až do odchodu na dôchodok bol závodným lekárom v Armatúrke na Myjave. Je príbuzenstvo žije v okolí Bratislavy. Mladší syn Ernest bol dôstojníkom, stotníkom Slovenskej armády. Po skončení II. svetovej vojny odišiel z armády a pôsobí v Brezovej pod Bradlom. Jeho príbuzenstvo žije v okolí Brezovej pod Bradlom. Dcéra Magda bola slobodná, od r. 1931 do konca r. 1960 v obci pôsobila ako učiteľka. Rodina p. farára - seniora Hamara sa po odchode na odpočinok odsťahovala do Senca pri Bratislave. Častejšie ešte obec navštevovali aj po vymretí starých rodičov ich deti a vnuci, ktorí žijú v okolí Bratislavy. Celá rodina Hamarovcov požívala v našej obci hlbokú dôveru a autoritu, nielen v ev. cirkevnom zbore, ale aj vo verejnom živote obce. Aj dcéra Magda Hamarová, zaslúžilá učiteľka po celý svoj aktívny život, ktorá aj po odchode svojich rodičov, ešte pôsobila ako učiteľka - vychovávateľka až do r. 1965.

17. farárom bol p. Jan Midriak, pôsobil v obci vr. 1956 -1970. celkom 14 rokov

Bol mladým, energickým, rozvážnym ambicióznym farárom. Spolu s manželkou sa dôkladne staral o plnokrvný cirkevný život. Dbal prísne na kultúrnosť, estetickosť kostola, fary, cintorína, farských záhrad, osobitne spodnej kvetinovej záhrady pod farou, ktorá bola oázou vkusu a krásy mladých farárovcov. Pán farár Midriak bol dôsledným pokračovateľom diela pána seniora Hamara. Po 14 - ročnom pôsobení v našej farnosti odišiel do Prešova, kde bol neskôr zvolený za Prešovského seniora. V roku 1994 bol zvolený za biskupa Východného dištriktu. S manželkou vychovali dve deti. Syn Daniel je farárom v Ružomberku.

Po odchode p. farára Midriaka zostalo miesto voľné skoro 1 rok. Po dohode s biskupským úradom vykonával bohoslužby p. farár Kyseľ z Málinca.

18. farárom bol Jan Filo. Tu pôsobil od r. 1971 do 1990 - celkom 20 rokov.

Bol ženatý. Jeho manželka väčšinou bývala na samote v Petrovci pri Brezničke. Dcéra bola lekárkou v Lučenci. Do funkcie ho určil biskupský úrad. Nezískal si dôveru ani podporu cirkvi a nebol ani riadne zvoleným farárom našej evanjelickej farnosti konventom a presbyterským zborom ev. a. v. cirkvi v Uhorskom. Napäté, nedobré vzťahy ešte sám zosilňoval ignorantstvom cirkevných funkcionárov. Za jeho pôsobenia došlo k veľkej devastácii, spustnutiu fary, záhrady, zvlášť spodnej ružovej záhrady pod budovou fary, ale aj celého okolia, kostola, cintorína a obzvlášť hospodárskej časti farnosti. Všade, aj v ružovej záhrade pásol ovce a postupne ich ustajňoval vo všetkých objektoch hospodárskej časti, bez čistenia a údržby. Po jeho odchode sa musela polovica týchto objektov úplne asanovať. Ako dôchodca žije na samote v Petrovci pri Brezničke.

Funkcia farára nebola obsadená celý rok 1991. zastupovaním bol poverený biskupským úradom a Novohradským seniorátom p. farár Jan Kolár z Málinca. V rokoch 1991 - 1993 neúnavným, húževnatým úsilím a cieľavedomej organizačnej a osobnej fyzickej práci kurátora p. J. Vincu bola vykonaná rozsiahla renovácia fary. Významný bol aj podiel celej organizačnej štruktúry cirkevného zboru na rekonštrukcii a obnove jej dôstojnosti. Vysoké ocenenie za vykonanú prácu si zasluhuje p. Jan Lepóris a p. Ondrej Hronec. Skoro celý rok si vyžiadali aj namáhavé fyzické práce na záchrane a obnove hospodárskej časti fary a obnovení kultúrnosti celého jej okolia.

19. Pani farárka K. Moncol'ová nastúpila do funkcie v r. 1992.

Pristúpila k ožiovaniu a pozdvihnutiu úrovne aktivity cirkevného života s plnou vážnosťou a zodpovednosťou. Veľmi obetavo sa podieľa na obnovovaní kultúrnosti fary, kostola a jej okolia. V stálom styku s členmi a funkcionármi cirkevného zboru, úzkou spolupracou s kurátorom, kostolníkom, presbytermi a aktivistkami ev. cirkvi aktivizuje činnosť práce. Cieľavedome a úspešne pracuje aj cirkevný spevokol. Úcta patrí ženám, členkám cirkevného zboru za sústavnú starostlivosť o kultúrnosť, čistotu, úpravu interiéru kostola aj okolia. P. farárka sa plánuje a dôsledne stará o vyučovanie náboženstva detí v Základnej škole aj Prípravou mládeže na konfirmáciu. Získala si plnú dôveru a Podporu. Bola riadne zvolená ev. farárkou v Uhorskom. Významnou oporou sú jej rodičia - penzionovaný p. farár Moncol' s manželkou, pôvodne pôsobiaci až do odchodu na odpočinok v Poltári. Napriek všetkým aktivitám tu dlhodobo po r. 1950 negatívne pôsobí veľký pokles počtu členov ev. cirkvi. Predovšetkým v dôsledku veľkej migrácie mládeže a

inteligencie z pôvodných obyvateľov obce do vzdialenejších miest. Ďalší problém je starnutie a postupné vymieranie starších členov cirkevného zboru. Stále klesá početný stav mladej nastupujúcej generácie z rodín evanjelikov a na druhej strane veľký prírív nových občanov z Hradišských a Krňanských lazov, ktorí posilňujú katolícke vierovyznanie. Negatívne pôsobila od r. 1950 narastajúca religiozita podporovaná štátom v uplynulých 40. rokoch.

Štatistický prehľad:

Pre porovnanie súčasného stavu s minulosťou:

- po reformácii - r. 1789

Oznámené zemepánovi obce nitrianskemu biskupovi' Esterházymu - v obci žije len 1 rím.-kat. rodina, vyše 500 obyvateľov je evanjelického náboženstva

- súpis obyvateľov r. 1945 :

136 rodín evanjelikov /568 členov/ 54 rodín katolíkov /225 členov/

- súpis obyvateľov r. 1958:

v obci žije 481 evanjelikov 241 rím. katolíkov

- súpis obyvateľov r. 1997:

v obci žije 183 evanjelikov 243 rím.katolíkov 61 neveriacich 2 baptisti

Pozitívnym prejavom dobrých vzájomných vzťahov občanov evanjelikov a rímsko katolíkov je bezkonfliktné rozumné spolunažívanie. Prejavuje sa zvlášť pri rôznych cirkevných obradoch, zvonení, pohreboch, spoločným spevom evanjelických aj rímskokatolíckych náboženských piesní. Ale aj rozumných vzájomných vzťahoch rímskokatolíckych a evanjelických duchovných v duchu kresťanských zásad.

V našej obci už v predvojnových rokoch, v plnej harmónii spoločných záujmov, dobrých vzťahov, svorne vedľa sebe pôsobila aj Židovská náboženská komunita dvoch rodín Müllerovcov a Šurániovcov až do tragickej likvidácie v koncentračnom tábore Mauthausen vr. 1942. Aktívne pôsobila aj Jednota baptistov s kazateľom Jánom Horňanom, ktorá svoje obrady vykonávala u Hrančov. Početná bol aj Jednota Nazaretov, ktorá svoje obrady vykonávala u vdovy Barániovej /Pirovčka/, neskôr u Kudlákov. V súčasnosti už Jednota Nazaretov vymrela a v Jednote baptistov zostávajú dvaja členovia, z ktorých jeden sa zúčastňuje obradov v Lučenci.

Kantori evanjelickej cirkvi po r. 1950:

Pre plnú kontinuitu spolupráce všetkých cirkevných orgánov mimo farárov a učiteľov Evanjelickej školy, súčasne kantorov pri všetkých obradoch treba ešte doplniť, že po r. 1940 -1950 vykonával funkciu kantora p. Jan Peťko r. 1950 - 1956 pán učiteľ Juraj Lehotský

1957 - 1990 pán učiteľ na dôchodku Michal Teplan od r 1991 vykonáva funkciu kantora p. Rýs z Ozdína

Cirkevní dozorcovia:

Ako cirkevní dozorcovia už po vzniku I. ČSR dlhé roky pôsobili p. Ondrej Taját z Uhorského, p. Ondrej Števko z Rovnian, p. Michal Senko - Palík z Krnej.

V rokoch 1971 - 1989 za pôsobenia farára J. Filu nebol zvolený cirkevný dozorca. Funkciu vykonával ako kurátor P. Kudlák, v rokoch 1990 - 1995 bol cirkevným dozorcom P. Kudlák

Kurátori:

Z dostupných zápisov cirkevnej kroniky po r. 1918 - vzniku I. ČSR pôsobili postupne títo kurátori:

1. M. Straško,

2. Jan Šóľa,

3. Jan Gubza,

4. Juraj Fehér,

5. Juraj Jahodník,

6. O. Ďuriška,

7. Jan Búlik,

8. M. Šmaro,

9. Jan Šimo,

10. Pavel Kudlák,

11. J. Vince

Kostolníci po r. 1918:

Kostolníci pôsobili s kratším volebným obdobím: Jan Jahodník, O. Bálint /Košť/, Juraj Jahodník, J. Bálint /Košť/, Martin Gregor, J. Gubza /Šuštiš/, Jozef Gubza, Pavel Gubza /Matušove/, Juraj Gregor, Juraj Tekel'a, Jan Gubza /Mártonove/, Jan Sivák, M. Godava, M. Šmaro, Jan Šimo, Jan Gregor /Hangovšove/, Julius Žovinka, Pavel Straka, Juraj Baláž, Ondrej Kudlák, Julia Búliková, Elena Mártonová, Elena Cieniková a Irena Balážová.

Konvent:

Je najvyšším orgánom Evanjelického cirkevného zboru

Tvorí ho:

- Predsedníctvo : cirkevný dozorca, námestník farár zborový kurátor, kurátori z fílií

Zvoláva ho a riadi cirkevný dozorca

- Plenárne zasadanie Konventu:

Skladá sa z riadne zvolených presbyterov všetkých členov predsedníctva. Schvaľuje správu o činnosti zboru a hospodárenia. Zvoláva sa spravidla jedenkrát ročne. Zasadanie je verejné. Koná sa v kostole po Bohoslužbách. Zasadanie riadi: zborový cirkevný dozorca., alebo námestník podľa programu pripraveného predsedníctvom Konventu.

Presvedčivým prejavom narastajúcej aktivity cirkevného zboru po r. 1992 je ďalšie zveľaďovanie cirkevného majetku. Pokračovali práce na asanácii chlievov v hospodárskej časti farského dvora. Pracovalo sa na úprave nádvorja, ohradného múru, likvidácii prestárlych a životu nebezpečných vysokých smrekov. Pri každej väčšej veternej smršti, ktoré sa opakovali niekoľkokrát v posledných rokoch, vývratmi nebezpečne ohrozovali aj poškodzovali okolie. Aj po ich podstatnom preriedení a odstránení na najnebezpečnejších miestach, kde ohrozovali vysoké elektrické stĺpové vedenie aj obytné domy, bolo ich nutné v r. 1995 vyrúbať. Táto pôvodná smreková alej bola zasadená r. 1938 po vybudovaní novej fary okolo ohradného múru. Na ich mieste boli vysadené mladé okrasné dreviny, ktoré postupne vytvoria živý plot.

Rekonštrukcia kostola a veže v r. 1994

V roku 1994 bola vykonaná úplná rekonštrukcia starej strechy kostola aj veže. Pokrytá novým pozinkovaným plechom. Náklady na celú rekonštrukciu prekročili 480.000 Sk. Pre oživenie našej pamäti znovu zdôrazňujem tieto historické skutočnosti. Kostol je starý 217 rokov. Bol postavený v roku 1781. Prvá oprava bola vykonaná v rokoch 1805 - 1808. V r. 1835 úderom blesku jeho strecha zhorela a bola opravená. Po uplynutí 70 rokov bola vykonaná úplná rekonštrukcia celej strechy aj klenby /chrámová loď/ kostola.

Rekonštrukciu previedol murársky a tesársky majster Zampory mladší z Lučenca vykonaná bola už roku pôsobenia p. farára Hamara. Plán rekonštrukcie strechy kostola sa zachoval v origináli. Bol len náhodne objavený náhodne medzi rôznymi listinami na povale domu, po bývalom učiteľovi a kantorovi ev. cirkvi p. J. Peťkovi, ktorí kúpil p. J. Vrbiniak.

Rekonštrukcia celej strechy aj krytiny pozinkovaným plechom je v poradí už tretia a konala sa po ďalších 86. rokoch. Ale výmena plechu bola vykonaná na celej streche kostola aj r. 1946. Veľmi náročná bola aj úplná re-konštrukcia celej drevenej konštrukcie veže z dubového dreva aj jej oplechovania. Veža bola postavená v r. 1884 - 1885, to je 109 rokov.

Plechová časť bola vymenená s obnoveným náterom aj opravou hromozvodu už štyrikrát. Vežové hodiny, pre nedostupnosť náhradných dielcov, ale aj skúsených majstrov - hodinárov už od r. 1970 nefungujú. Zložitú a veľmi náročnú re-konštrukciu strechy veže a kostola vykonala lučenská firma Costúria s. r. o. pod vedením Ing. Šimka.

V roku 1995 bola vybudovaná kanalizačná prípojka fary do hlavného zvodového kanála časťou ulice Uhorsko. Leví podiel na veľkej, trpezlivej a neúnavnej organizátorskej práci pri všetkých manuálnych prácach vykonaných za posledných 5 rokov, má terajší kurátor p. J. Vince. Úspešne sa mu darí rozvíjať aj pracovnú aktivitu ostatných cirkevníkov pri údržbe, modernizácii a zveľaďovaní fary a kostola. Nevšednú aktivitu a obetavosť prejavujú aj

ženy pod vedením kostolníčky p. I. Balážovej. Ich hlavnou náplňou je starosť o vnútornú čistotu, poriadok a výzdobu kostola.

Veľkú aktivitu trvale preukazujú v Evanjelickom spevokole pri rôznych cirkevných obradoch - p. Šmarová, Godavová, Kudláková, Matejová, Matúšová, Dlabajová. Príkladnú starostlivosť a obetavosť pri aktivizácii duchovného života ako aj o kultúrnosť fary a okolia prejavuje p. farárka Kornélia Moncoľová, ktorej výdatne pomáhajú aj jej rodičia.

Majetok cirkvi

Neoddeliteľnou časťou majetku ev. a. v. cirkvi bol aj poľnohospodársky majetok.

Orná pôda, lúky, pasienky, les, cirkevné záhrady aj samotný cintorín slúžili k uspokojovaniu životných potrieb ev. farára aj učiteľa - kantora.

podľa pozemkovej knihy obce, vo vložke č. 65 a 66 majetok ev. cirkvi v Uhorskom pozostáva:

číslo vložky 65 - kňazov majetok:

- záhrada - 89 árov, 98 m², fara - 10 árov, 36 m², stodola a dvor - 8,59 m²
- kostol - 3 áre, 52 m²
- cintorín - 1 ha, 89 árov, 83 m²

- roľa v záhradke - 8 árov, 45 m²
- lúka na konopiskách - 19 árov, 29 m²
- kňazova lúka - 7 ha, 16 árov a 51 m²
- orná pôda na Kostolnej - 3 ha, 96 árov a 71 m²

Číslo vložky 66 - učiteľ kantor ev. cirkvi:

- Záhrada - 26 árov, 53 m², škola - 3 áre, 83 m²
- role na Kostolnou - 6 ha, 58 árov, 22 m²
- lúka - Rechtorka - 3 ha, 20 árov a 58 m²
- spoločná pastva - 1 ha, 63 árov, 80 m²

Urbár:

Tento cirkevný majetok bol zapísaný v pozemkovej knihe v roku 1932. Po roku 1950 bol rozhodnutím štátu odovzdaný na obhospodarovanie Jednotnému roľníckemu družstvu nasledujúci cirkevný majetok:

1. Orná pôda mimo záhrad

2. Lúky a pasienky

3. Lesy - Štátnym lesom